

SAVEZ ROMA U REPUBLICI HRVATSKOJ "KALI SARA"
ROMENGI UNIA ANI KROACIA "KALI SARA" • CROATIAN ROMANI UNION "KALI SARA"

Pavla Hatza 23/5, 10000 Zagreb, Hrvatska
Tel. / Fax: +385 (0)1 888 7673; Mob.: +385 (0)95 826 5806
E-mail: kalisara@kalisara.hr
www.kalisara.hr

REPUBLIKA HRVATSKA

65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB

Primljeno:	04-04-2025				
Klasifikacijska oznaka	053-02/25-03/9		Org. jed.	6021-8	
Urudžbeni broj	361-25-1	Pril.	Srps	Vrijednost	-

Zagreb, 27.03.2025.
Br.: 079-032-03-25-MF

HRVATSKI SABOR
ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA
n/r predsjednika Odbora
prof.dr.sc. Milorad Pupovac

PREDMET: Inicijativa za proglašenje 24. ožujka Svjetskim danom romskog običajnog prava i zaštitu romskog običajnog prava kao nematerijalne kulturne baštine UNESCO-a

Poštovani,

Savez Roma u Republici Hrvatskoj "KALI SARA" i saborski zastupnik Veljko Kajtazi nedavno su u Zagrebu, pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora, organizirali Međunarodnu konferenciju o romskom običajnom pravu, koja je okupila visoke predstavnike državnih institucija, ugledne članove akademske zajednice, romske aktiviste iz različitih europskih zemalja te eminentne stručnjake iz područja prava i romske kulture.

Uspješnost ove konferencije odražava se u jednoglasno usvojenoj Zagrebačkoj rezoluciji, koja postaje temeljni dokument za daljnje aktivnosti na međunarodnom priznanju i zaštiti romskog običajnog prava. Iznimno je važno naglasiti visoku razinu institucionalnog sudjelovanja, uključujući predsjednika Ustavnog suda dr.sc. Matu Arlovića, ministre g. Davora Božinovića i g. Ivana Malenicu, saborskog zastupnika g. Veljka Kajtazija, predstavnike akademske zajednice predvođene prof. dr.sc. Miloradom Pupovcem, te brojne druge ugledne sudionike koji su dali legitimitet i težinu ovoj ključnoj tematici.

S posebnim zadovoljstvom ističemo da je nakon održane konferencije, SRRH "KALI SARA" zaprimila inicijativu Svjetske organizacije Roma koja predlaže da se 24. ožujka, datum održavanja ove povijesne konferencije u Hrvatskom saboru, proglasi Svjetskim danom romskog običajnog prava. Ova inicijativa temelji se na prijedlogu saborskog zastupnika Veljka Kajtazija, koji već dugi niz godina aktivno radi na priznanju i očuvanju romskog pravnog

sustava te njegovoj međunarodnoj afirmaciji. U svom dopisu, Svjetska organizacija Roma izrazila je duboko priznanje za organizaciju konferencije i istaknula važnost ovog događaja za globalnu romsku zajednicu.

Prema njihovom mišljenju, održana konferencija predstavlja prekretnicu u međunarodnom priznavanju romskog običajnog prava, s posebnim naglaskom na visoku razinu sudjelovanja akademske zajednice, državnih tijela i Roma iz cijele Europe. Činjenica da je inicijativa za proglašenje

Romsko običajno pravo, kao jedan od najstarijih živućih pravnih sustava koji se prenosio isključivo usmenom predajom, predstavlja jedinstveno i neprocjenjivo kulturno naslijeđe čovječanstva. Kao što su tijekom konferencije istaknuli stručnjaci poput prof. dr.sc. Dževada Drine, romski običajnopравни sustav odražava specifičan pogled na svijet i društvene odnose koji je opstao unatoč stoljećima progona i marginalizacije.

Ova pravna tradicija sadrži niz izvornih rješenja za reguliranje društvenih odnosa koja su nastala kao odgovor na specifične povijesne okolnosti u kojima su Romi živjeli, često bez pristupa formalnim pravnim institucijama matičnih država. Očuvanje ovog pravnog sustava nije samo čin zaštite romske kulture, već i doprinos pravnoj antropologiji i razumijevanju alternativnih modela pravde i društvenog uređenja koji mogu obogatiti globalno razumijevanje prava kao kulturnog fenomena.

UNESCO-ova Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine prepoznaje važnost "običaja, prikaza, izraza, znanja, vještina... koje zajednice, skupine i pojedinci prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine". Romsko običajno pravo savršeno se uklapa u ovu definiciju, predstavljajući živući pravni sustav koji je istovremeno tradicijski utemeljen i adaptivan prema suvremenim izazovima.

Za romsku zajednicu, običajno pravo predstavlja mnogo više od skupa pravila - ono je temelj njihovog kolektivnog identiteta i društvene kohezije. U nedostatku teritorijalne države ili formalne pravne infrastrukture, romsko običajno pravo stoljećima je služilo kao ključni mehanizam za:

- Očuvanje kulturnog identiteta u uvjetima kontinuiranih migracija i života u različitim državama i kulturnim kontekstima
- Osiguravanje unutarnje društvene stabilnosti kroz sustav rješavanja sukoba i donošenja odluka koji uživa legitimitet unutar zajednice
- Reguliranje ključnih životnih pitanja poput bračnih odnosa, nasljeđivanja i međuljudskih odnosa na način koji odražava specifične romske vrijednosti i tradicije
- Osnaživanje zajednice kroz autonomne mehanizme donošenja odluka koji omogućuju očuvanje dostojanstva i samoodređenja u često neprijateljskom okruženju

Kako je istaknuto na konferenciji, u kontekstu gdje su Romi često suočeni s diskriminacijom i marginalizacijom u pristupu formalnim pravnim sustavima, običajno pravo pruža alternativni okvir za ostvarivanje pravde i regulaciju društvenih odnosa. Njegovo priznanje i zaštita na međunarodnoj razini predstavljaju ne samo simboličan čin, već i konkretan korak prema osnaživanju romske zajednice i osiguravanju njihovog kulturnog opstanka.

Posebno je važno naglasiti zaključke predsjednika Ustavnog suda dr.sc. Mate Arlovića o značaju romskog običajnog prava za opstojnost romske zajednice, koji su pokazali da očuvanje ove pravne tradicije ima i ustavnopravnu dimenziju povezanu s pravom na kulturnu autonomiju i identitet nacionalnih manjina.

S obzirom na povijesni značaj ove konferencije za romsku zajednicu u Hrvatskoj i na globalnoj razini, te podržavajući inicijativu Svjetske organizacije Roma, molimo Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora da:

1. Pokrene inicijativu za proglašenje 24. ožujka Svjetskim danom romskog običajnog prava pri UNESCO-u. Ovaj datum, na koji je održana prva međunarodna konferencija o romskom običajnom pravu u Hrvatskom saboru, predstavlja prekretnicu u priznavanju važnosti romske pravne tradicije. Uspostavljanje ovakvog međunarodno priznatog dana nije samo simbolički čin, već predstavlja konkretnu platformu za kontinuirano podizanje svijesti o važnosti romskog običajnog prava i njegovom očuvanju kao dijela svjetske kulturne baštine.
2. Pokrene postupak za proglašenje romskog običajnog prava zaštićenom nematerijalnom kulturnom baštinom čovječanstva pri UNESCO-u. Romsko običajno pravo predstavlja jedinstveni sustav normi i pravila koji stoljećima regulira društvene odnose unutar romskih zajednica, osigurava njihov kulturni kontinuitet i identitet, te zaslužuje biti prepoznato kao dio globalne nematerijalne kulturne baštine koja zahtijeva hitnu zaštitu.

Ove inicijative nisu samo u interesu romske zajednice, već predstavljaju priliku za Republiku Hrvatsku da se pozicionira kao predvodnica u zaštiti prava manjina i očuvanju kulturne raznolikosti na međunarodnoj razini, potvrđujući našu predanost vrijednostima Europske unije i UNESCO-a. Međunarodno priznanje romskog običajnog prava također bi bilo značajan doprinos izgradnji interkulturalnog dijaloga i borbi protiv predrasuda prema romskoj zajednici.

Savez Roma u Republici Hrvatskoj "KALI SARA" spremna je pružiti svu potrebnu dokumentaciju, stručnu podršku i aktivnu suradnju u procesu realizacije ovih inicijativa, uključujući organizaciju dodatnih stručnih skupova, pripremu elaborata i mobilizaciju međunarodne podrške.

Unaprijed zahvaljujemo na hitnom razmatranju našeg prijedloga i očekujemo Vaš pozitivan odgovor koji će biti ključan korak u ovom povijesnom procesu za romsku zajednicu.

S poštovanjem,

Predsjednica
SRRH "KALI SARA"
Suzana Krešmar

Prilog:

- *Dopis Svjetske organizacije Roma s inicijativom za proglašenje Svjetskog dana romskog običajnog prava*
- *Zagrebačka rezolucija*
- *Izlaganja znanstvene zajednice sa Konferencije o romskom običajnom pravu*

INTERNATIONAL ROMANI UNION

Office of the President of IRU
Normunds Rudevičs

Address: Doma laukums 8a, Rīga, LV-1050
Phone/Fax: +371 67554222
Mob phone: +371 27771814
e-mail: normunds.rudevics@gmail.com
www.iru2020.org

Rīga, April 1, 2025

To the Croatian Romani Union „KALI SARA“ –
Organizer of the International Conference on Roma Customary Law

EXPRESSING GRATITUDE FROM THE INTERNATIONAL ROMANI UNION

Dear Mr. Kajtazi,
Dear Ms. Krčmar,

On behalf of the International Romani Union we would like to express our deep gratitude and recognition to the Croatian Romani Union "Kali Sara" for the outstanding organization of the International Conference on Roma Customary Law held in Zagreb. This conference represents a turning point in the recognition and valorization of Roma legal traditions on an international level.

We were greatly pleased to follow the conference through the presentations of esteemed speakers, among which we particularly highlight the contributions of representatives of the highest state institutions of the Republic of Croatia – Ministers Mr. Davor Božinović and Mr. Ivan Malenica, Member of Parliament Mr. Veljko Kajtazi, as well as the extremely significant participation of the President of the Constitutional Court, Dr. Mate Arlović, whose presentation on the importance of Roma customary law for the survival of the Roma community provided a crucial constitutional and legal perspective on this topic.

Exceptional Contribution of the Academic Community

We would also like to emphasize the immeasurable contribution of representatives from the academic community, who, with their expert presentations, provided scientific weight and credibility to the entire conference. Presentations by Prof. Dr. Milorad Pupovac, Prof. Dr. Dževad Drina on the historical dimension of Roma customary law, as well as contributions from other distinguished scholars from the Institute for Migration and Ethnicity, the Faculty of Law of the University of Zagreb, the Croatian Academy of Sciences and Arts (HAZU), and other scientific and research institutions, provided profound insight into the complexity of Roma customary law and its significance for preserving Roma cultural identity. Through their presentations on the history of the relationship between authorities and Roma, issues of citizenship and Roma rights, as well

as challenges such as human trafficking, important questions were raised that require further scientific research and social engagement.

The Zagreb Resolution, as a key document adopted at the end of the conference, lays significant foundations for future work on preserving and promoting Roma customary law. We particularly appreciate the recommendations for funding field research, organizing educational programs for civil servants, ensuring judicial interpreters for the Romani language, and providing scholarships for Roma students at law faculties.

Proposal to Declare the World Day of Roma Customary Law

We hereby propose that the Croatian Romani Union "Kali Sara" initiate the declaration of the date of this significant conference as the World Day of Roma Customary Law. This symbolic act would serve as a permanent reminder of the historic moment when Roma legal tradition received the international recognition it deserves.

Proposal to Protect Roma Customary Law as Intangible Cultural Heritage

Additionally, we encourage the "Kali Sara" Association, with the support of relevant institutions and the academic community, to initiate the process of declaring Roma customary law as protected intangible cultural heritage with UNESCO. Roma customary law is an inseparable part of our cultural identity and deserves the highest level of protection and preservation.

We thank all the participants of the conference, especially representatives of Roma organizations from various European countries, who, through their contributions, enabled a comprehensive discussion on the challenges and possibilities of preserving Roma customary law.

The conference has laid the foundations for long-term cooperation between the academic community, judicial institutions, and Roma organizations in the field of protecting Roma rights, and the Croatian Romani Union "Kali Sara" has proven to be a reliable partner in this important task. We believe that your work will continue to inspire and unite the Roma community around the world.

Respectfully,

President of IRU

Dr. Normunds Rudevičs

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un elektronisku zīmogu

**INTERNACIONAL ROMANI UNION
INTERNACIONALNO ROMANI UNIA**

Wien Wien - Austria , Office: Hallestraße 27 - 4030 Linz
Inn.str.5/11 Wien 1200 - Austria

Skopje, Republic of North Macedonia, Office: Str.376 No.108 - 1000 Skopje
Phone:++38970273021 email: office@iromaniunion.org; rbic@t-home.mk
<https://iromaniunion.org/>

INTERNATIONAL ROMANI UNION EXPRESSION OF GRATITUDE

To the Croatian Romani Union „KALI SARA“ – Organizer of the International Conference on Roma Customary Law

Dear Mr. Kajtazi,

Dear Ms. Krčmar,

On behalf of the International Romani Union - IRU, we wish to express our deep gratitude and recognition to the Croatian Romani Union „KALI SARA“ for the outstanding organization of the International Conference on Roma Customary Law, held in Zagreb. This conference marks a milestone in the recognition and appreciation of Roma legal traditions on an international level.

We followed the conference proceedings with great interest, particularly appreciating the contributions of distinguished speakers, including representatives of the highest state institutions of the Republic of Croatia – Ministers Mr. Davor Božinović and Mr. Ivan Malenica, Member of Parliament Mr. Veljko Kajtazi, and the highly significant participation of the President of the Constitutional Court, Dr. Mate Arlović. His presentation on the importance of Roma customary law for the survival of the Roma community provided a crucial constitutional-legal perspective on this topic.

Exceptional Contribution of the Academic Community

We especially highlight the invaluable contribution of representatives from the academic community, whose expert presentations lent scientific weight and credibility to the entire conference. The lectures by Prof. Dr. Milorad Pupovac and Prof. Dr. Dževad Drino on the historical dimensions of Roma customary law, along with contributions from other esteemed scholars from the Institute for Migration and Ethnic Studies, the Faculty of Law at the University of Zagreb, the Croatian Academy of Sciences and Arts (HAZU), and other scientific research institutions, provided deep insights into the complexity of Roma customary law and its significance in preserving Roma cultural identity.

Through discussions on the history of government relations with Roma, citizenship issues, Roma rights, and challenges such as human trafficking, the conference opened critical questions that require further scientific research and social engagement.

**INTERNACIONAL ROMANI UNION
INTERNACIONALNO ROMANI UNIA**

Wien Wien - Austria , Office: Hallestraße 27 - 4030 Linz
Inn.str.5/11 Wien 1200 - Austria

Skopje, Republic of North Macedonia, Office: Str.376 No.108 - 1000 Skopje
Phone:++38970273021 email: office@iromaniunion.org; rbic@t-home.mk
<https://iromaniunion.org/>

The Zagreb Resolution, adopted at the end of the conference, establishes a significant foundation for future work on preserving and promoting Roma customary law. We particularly value its recommendations for funding field research, organizing educational programs for state officials, ensuring court interpreters for the Roma language, and providing scholarships for Roma students at law faculties.

Proposal for the Establishment of a World Day of Roma Customary Law

We propose that the Croatian Romani Union „KALI SARA“ initiates the recognition of the date of this important conference as the World Day of Roma Customary Law. This symbolic act would serve as a lasting reminder of the historic moment when Roma legal traditions received well-deserved international recognition.

Proposal for the Protection of Roma Customary Law as Intangible Cultural Heritage

Furthermore, we encourage the Croatian Romani Union „KALI SARA“, with the support of relevant institutions and the academic community, to initiate the process of recognizing Roma customary law as protected intangible cultural heritage under UNESCO. Roma customary law is an inseparable part of our cultural identity and deserves the highest level of protection and preservation.

We extend our gratitude to all conference participants, especially representatives of Roma organizations from various European countries, whose contributions facilitated a comprehensive discussion on the challenges and opportunities for preserving Roma customary law.

This conference has laid the foundation for long-term collaboration between the academic community, judicial institutions, and Roma organizations in the field of Roma rights protection. The Croatian Romani Union „KALI SARA“ has proven to be a reliable partner in this crucial endeavor. We believe that your work will continue to inspire and unite the Roma community worldwide.

With respect and appreciation

President of IRU

Zoran Dimov

**SAVEZ ROMA
U REPUBLICI HRVATSKOJ
"KALI SARA"**

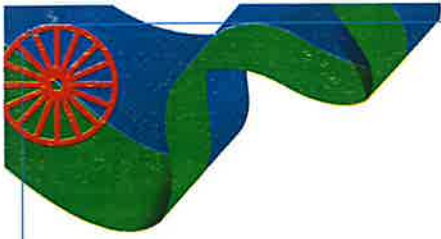
ROMENGI UNIA ANI KROACIA "KALI SARA"
CROATIAN ROMANI UNION "KALI SARA"

www.kalisara.hr

**MEĐUNARODNA
ZNANSTVENO-SUDSKA
KONFERENCIJA
"ROMSKO (OBIČAJNO)
PRAVNO I KULTURNO
NASLIJEĐJE"**
 23.-24. OŽUJKA 2025.

DŽANLIPIŠKI-EGZPERTONGI KONFERENCIJA
 „ROMANSKI (TRADICIONALNO) I
 ROMANSKI LEGALNO TRADICIONALNO
 I KULTURNO NASLIJEĐJE“
 INTERNATIONAL SCIENTIFIC
 AND EXPERT CONFERENCE
 "ROMANI (CUSTOMARY AND
 ROMANI LEGAL TRADITIONS AND CULTURE)"

MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA "ROMSKO (OBIČAJNO) PRAVO: ROMSKE PRAVNE TRADICIJE I KULTURE"
 DŽANLIPASKI-EKSPERTONGI KONFERENCIJA „ROMANO (TRADICIONALNO) ZAKONO: ROMANE LEGALNO TRADICIJA THAJ KULTURA“
 INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND EXPERT CONFERENCE "ROMANI (CUSTOMARY) LAW: ROMANI LEGAL TRADITIONS AND CULTURE"

„ZAGREBAČKA REZOLUCIJA“

KONFERENCIJAKO AGORUNO DOKUMENTO („ZAGREBOSKI REZOLUCIJA“) / ZAGREB RESOLUTION

Mi, legalni i legitimni predstavnici Roma i romskih udruga iz Hrvatske, Crne Gore, Belgije, Bosne i Hercegovine, Francuske, Italije, Kosova, Latvija, Mađarske, Njemačke, Sjeverne Makedonije, Slovenije, Srbije, Španjolske i Turske, članovi Organizacijskog odbora međunarodne znanstveno-stručne konferencije „Romsko (običajno) pravo: romske pravne tradicije i kulture“, pozivamo:

Amen, e legalne thaj legitimitetosar Romengiere vi organizacijengere reprezentantur Kroacijatar, Belgija, Bosna thaj Hercegovinatar, Francijatar, Italijatar, Latvijatar, Ungarijatar, Njamcostar, Utarutne Makedonijatar, Monte Negro, Slovenijatar, Srbijatar, Espanijatar thaj Turska, save so, sar gende/membrura/ ande Organizacijako komiteto kotar e džanlipaski-ekspertongi konferencija „Romano (tradicionalno) hakaj/nijami/parvo/zakono: romane legalno tradicija thaj kultura“, arakhilem pe 24 marco 2025 berš ande Kroacjako parlamento, pala produktivno/lačh/ konferencija akharas:

We, the legal and legitimate representatives of Roma and Romani associations from Croatia, Belgium, Bosnia and Herzegovina, France, Italy, Kosovo, Lithuania, Hungary, Germany, North Macedonia, Monte Negro, Slovenia, Serbia, Spain and Turkey as members of the Organizing Committee of the International Scientific and Expert Conference "Romani (Customary) Law: Romani Legal Traditions and Culture", hereby issue the following call for action:

1. Ministarstva nadležna za znanost, da financijski podupru znanstvene institucije i istraživačke centre koji će dio svojih aktivnosti posvetiti terenskim istraživanjima i skupljanje usmene građe, koja se odnosi na prikupljanje pravila romskog običajnog prava.
2. Ministarstva nadležna za upravu, da organiziraju što veći broj specijaliziranih programa za državne službenike, na kojima bi ih se podučavalo o statusnim pravima Roma.
3. Ministarstva nadležna za pravosuđe, da osiguraju što veći broj sudskih tumača za romski jezik.
4. Ministarstva nadležna za obrazovanje, da osiguraju prikladan broj stipendija za romske studente pravnih fakulteta, kako bi se i na taj način potaknulo pravničko obrazovanje među Romima.
5. Državne institucije, da putem različitih programa, radionica i brošura Rome upoznaju s njihovim pravima i mehanizmima zaštite njihovih prava.
6. Pravne fakultete naših zemalja, da u svoje programe uvrste novi izborni kolegij koji bi izučavao materiju romskog običajnog prava.
7. Pravne fakulteta naših zemalja, da putem pozitivnih kvota uključuje u pravničku edukaciju prikladan broj pripadnike romske zajednice, kako bi se oni, kao izučeni pravni stručnjaci, potom mogli ravnopravno uključiti u rad pravosudnih institucija.
8. Pravne fakulteta naših zemalja, da u sadržaje postojećih nastavnih predmeta (osobito javno-pravnih disciplina) uvrste što više tema koje bi obrađivale specifična prava koja se odnose na Rome.
9. Znanstvene institucije na osmišljavanje projekata vezanih uz istraživanje prava Roma, kako bi se na taj način mlade znanstvenike potaknulo i usmjerilo prema tom području.
10. Izdavače i nakladnike na objavljivanje prikupljene građe vezane uz tematiku romskog običajnog prava, ali i znanstvenih monografija koje bi se bavile obradom pojedinih instituta romskog običajnog prava.

1. E Ministeriumen vaš džanlipa, finansijencar te ažušin e džanlipaskere institucijon thaj rodjarijaskere centron save so jekh kotar pengere aktivitontodar ka keren upral e rodjarijata ande tereno thaj ka kheden verbalno/vakerdin/ materijalura vaš e phurane romane zakonura/hakaja/nijamija/parvo/zakonura/.
2. E Ministeriumija vaš legarie/administriribe/ te organizuin so šaj majbaro numero specializirime programura vaš e olengere bučara, te šaj te džanen so šaj majbut vaš e statusaskere nijamija/hakaja/parva/ pe Roma.
3. E Ministeriumija vaš krissaribe/adalatkeribe/sudo/, te sigurinen sode so šaj majbut tkumača/translatorura/, save ka pharuvn pe romani džib.
4. E Ministeriumija vaš edukacija te sigurinen lačno numero stipendije vaš e Roma studentura pe pravne/hakajutne/nijamjutne/ fakultetura, te šaj te bajori e Romengoro numero pe kodi sfera.
5. E themeskere institucije, trujaj programura, bučarne grupe thaj brošure, te prenzarkeren e Romen olengere hakajencar thaj meharizmoncar kolencar šaj te arakhen pengere hakaja.
6. Kadala fakultetura an amare thema, pe lengere programura te thoven neve fakultativno kolegiumen kote so ka isdoi pes romano tradicionalno hakaj/parvo/nijami.
7. E pravno/hakajutne/ fakultetija an amare thema te keren pozitivno kvote an akanutne katedre vaš o parvo, te šaj vi e Roma te keren pengere studije thaj sar sičardie ekspertura vaš o parvo, te šaj te keren buči ande pravno institucije.
8. E pravno fakultetura an amare thema, maškar e subjektura save aba egzistuin (specijalno ande publikane-pravno discipline) te thoven so šaj buteder tematura vaš e specifikane hakaja paša phangle e Romencar.
9. E džanlipaskere institucije te keren projektura phangle rodjarijapar vaš e Romengere hakaja, te šaj e terne džarile manusa te motivirinen pes thaj te keren buči vi ande kodi sfera.
10. E printibaskere khera te publicirinen e khedim materijalon phangle e tematikasar vaš e Romengo tradicionalno parvo, sar vi te publicirinen džanlipaskere monografije save so ka tretirnen pes pe institutura vaš e romano tradicionalno parvo/hakaja.

1. We urge Ministries responsible for science to provide financial support to scientific institutions and research centers that will dedicate part of their activities to field research and the collection of oral records, aimed at documenting Romani customary law.
2. We call on Ministries responsible for administration to organize as many specialized programs as possible for civil servants, ensuring they are educated about the legal status of Roma communities.
3. We request Ministries responsible for justice to ensure the availability of an adequate number of qualified court interpreters for the Romani language.
4. We appeal to Ministries responsible for education to provide an appropriate number of scholarships for Roma students at law faculties, thereby promoting legal education within the Roma community.
5. We encourage state institutions to educate Roma individuals about their rights and protection mechanisms through various programs, workshops, and informational materials such as brochures.
6. We recommend that law faculties in our countries introduce elective courses focused on the study of Romani customary law in their curricula.
7. We urge law faculties in our countries to, in addition to positive legal studies, include practical legal education tailored to the needs of Roma students, enabling them to understand and apply legal practices relevant to their communities.
8. We advocate for law faculties in our countries to integrate the study of at least one specific legal subject – such as customary law – into their programs, with an emphasis on the legal rights of Roma.
9. We encourage scientific institutions to develop research projects that focus on Romani law, fostering and guiding young scholars toward this important area of study.
10. We call on publishers and publishing houses to support the publication of collected works on Romani customary law, including scientific monographs dedicated to the study of Romani customary legal institutions.

Članovi Organizacijskog odbora konferencije:

Hrvatska
 Veljko Kajtaž
 Suzana Kičmar
 Austrija
 Srdan Šajn
 Crna Gora
 Nard Ahmetović
 Bosna i Hercegovina
 Mehmed Mujić

Belgija
 Agim Halvazi
 Imer Kajtaž
 Francuska
 Burhan Ozmani
 Italija
 Graziano Helićović
 Kosovo
 Enhan Golushi

Latvija
 Normunda Rudevits
 Njemačka
 Davit Beriša
 Ramiza Beriša
 Mađarska
 Mité Petrović
 Sjeverna Makedonija
 Zoran Dimov
 Nazhdet Mustafa

Slovenija
 Jožef Horvat
 Srbija
 Alma Kajtaz
 Španjolska
 Persico Cizmici
 Turska
 Abdulkah Tatid

Davit Beriša
Hellori Cizmici
Veljko Kajtaž
Suzana Kičmar
Srdan Šajn
Nard Ahmetović
Mehmed Mujić
Agim Halvazi
Imer Kajtaž
Burhan Ozmani
Graziano Helićović
Kosovo
Enhan Golushi
Normunda Rudevits
Davit Beriša
Ramiza Beriša
Mité Petrović
Sjeverna Makedonija
Zoran Dimov
Nazhdet Mustafa
Jožef Horvat
Alma Kajtaz
Persico Cizmici
Abdulkah Tatid

Veljko Kajtaž
 Predsjednik Organizacijskog odbora konferencije
 i laborački zastupnik dvanaest nacionalnih manjina

SAVEZ ROMA
U REPUBLICI HRVATSKOJ
"KALI SARA"

www.kalsara.hr

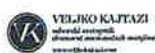

**MEĐUNARODNA
ZNAJSTVENO-STRUČNA
KONFERENCIJA
"ROMSKO (OBIČAJNO) PRAVO:
ROMSKE PRAVNE TRADICIJE
I KULTURE"**

23.- 24. OŽUJKA 2025. GODINE

**DŽANLIPASKI-EKSPERTONGI KONFERENCIJA
„ROMANO (TRADICIONALNO) ZAKONO:
ROMANE LEGALNO TRADICIJA
THAJ KULTURA"**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND EXPERT CONFERENCE
"ROMANI (CUSTOMARY) LAW:
ROMANI LEGAL TRADITIONS AND CULTURE"**

VELJKO KAJTAZI
savjetnik za pravne stvari
odbornik za pravne stvari
www.veljko-kajtazi.hr

SAVEZ ROMA
U REPUBLICI HRVATSKOJ
"KALI SARA"
www.kalsara.hr

MINISTARSTVO
PRAVNI
POSREDOVANJE

MINISTARSTVO
OBRAZOVANJA,
NAUKA I
ŠPORTA

FAKULTET ZA
PRAVO
UNIVERZITET
ZAGREB

**ZNANSTVENO-STRUČNA
KONFERENCIJA
„ROMSKO (OBIČAJNO) PRAVO:
ROMSKE PRAVNE TRADICIJE I
KULTURE“**

Romsko običajno pravo predstavlja specifičan pravni sistem koji regulira odnose unutar romske zajednice i temelji se na tradicionalnim normama, običajima i neplisanim pravilima. Iako Romi žive u različitim državama i kulturama, njihovo običajno pravo održava zajedničke vrijednosti i principe koji se prenose s generacije na generaciju. Ovaj sistem nije institucionaliziran u formalnom pravnom smislu, ali ima snažan utjecaj na način na koji se rješavaju sporovi, održava moralni poredak i čuva identitet romske zajednice.

Romsko običajno pravo temelji se na nekoliko ključnih principa kao što su poštovanje i čast pojedinca i obitelji, mirotvorstvo i dogovor, odgovornost prema zajednici te pravda putem tradicionalnih institucija. Ključnu ulogu u romskom običajnom pravu imaju stariji i ugledni članovi zajednice, najčešće muškarci, koji su zaduženi za rješavanje pravnih i moralnih pitanja. Oni se okupljaju u romski sud pravde, kris, tradicionalnu instituciju kao djeluje kao vrhovni autoritet unutar zajednice, ali koja nije formalna u smislu državnog pravno-sustava. Proces nije strogo reguliran pisanim pravilima, već se temelji na običajima, prethodnim presudama i moralnim načelima. Odluke krisa su obvezujuće i njihovo nepoštovanje može rezultirati isključenjem iz zajednice, što je jedna od najtežih kazni u romskom običajnom pravu. U romskom običajnom pravu razlikuju se različiti tipovi prekršaja, od manjih sukoba do ozbiljnih kršenja normi, pa tako kris raspravlja o pitanjima kao što su obiteljski sukobi, financijski sporovi ili zločini protiv zajednice. Kazne mogu varirati od novčanih kazni, obveznog obeštećenja do isključenja iz zajednice.

U današnje je vrijeme romsko običajno pravo podređeno nacionalnim pravnim sustavima, što ponekad dovodi do pravnih kolizija. Države ne priznaju kris kao službeni pravni sud, ali mnogi Romi i dalje poštuju njegove odluke više nego one donesene u državnim institucijama.

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND EXPERT CONFERENCE
"ROMANI (CUSTOMARY) LAW:
ROMANI LEGAL TRADITIONS AND
CULTURE"**

Roma customary law represents a specific legal system that regulates relations within the Roma community and is based on traditional norms, customs and unwritten rules. Although Roma live in different countries and cultures, their customary law maintains common values and principles that are passed down from generation to generation. This system is not institutionalized in a formal legal sense, but it has a strong influence on the way disputes are resolved, moral order is maintained, and the identity of the Roma community is preserved.

Roma customary law is based on several key principles, such as respect and honor for the individual and family, peacemaking and agreement, responsibility towards the community, and justice through traditional institutions. A key role in Roma customary law is played by older and more respected members of the community, usually men, who are responsible for resolving legal and moral issues. They gather in the Roma court of justice, the kris, a traditional institution that acts as the supreme authority within the community, but which is not formal in the sense of a state legal system. The process is not strictly regulated by written rules, but is based on customs, previous judgments, and moral principles. The decisions of the kris are binding, and failure to comply with them can result in exclusion from the community, which is one of the most severe penalties in Roma customary law. Roma customary law distinguishes between different types of offenses, from minor conflicts to serious violations of norms, and the kris discusses issues such as family conflicts, financial disputes, or crimes against the community. Penalties can range from fines, mandatory compensation, to exclusion from the community.

Nowadays, Roma customary law is subordinated to national legal systems, which sometimes leads to legal collisions. States do not recognize kris as an official legal court, but many Roma still respect its decisions more than those made in state institutions.

**DŽANLIMASKO-EKSPERTONGI
KONFERENCIJA „ROMANO
(TRADICIONALNO) HAKAJ/PRAVO:
ROMANE ČALIMASKE TRADICIJE
THAJ KULTURE“**

O Romano tradicionalno hakaj/čalimos/pravo si specifikano legalno sistemo savu so regulirini e relacijen ande romane khetanipa thaj fundirini pes upral e tradicionalno norme, tradicije thaj bhiramome regulacije. Vi kod so e Roma dživen ande but vavender thema thaj kulture, olengoro tradicionalno hakaj/pravo/čalimos/ikerel e khetanutne moljaripe/kučipa thaj principon save so legaren pes jekhe generacijatar pe avutni. Kodo sistemo naj lnditucionalizirimo, pe formalno legalno gindo, numa si ole zorali influenza pe kodo sar pharuvena pes e bihaljovipena, ikerela pes i etika thaj ikerel pes e romane komunitetako identiteto.

O romano tradicionalno hakaj, fundirinel pes upral nekobor klejutne principura, sar so si, pakhiv/respekto thaj baripe individuengo thaj familijako, pakhiv thaj lači vorba, responsibiliteto pe komunitat thaj justicija trujal e tradicionalne institucije. Klejutni role pe kodo tradicionalno rromengo hakaj, ikeren e phureder thaj respektuime manusen ande komuniteta, majbut muša, saven si buči te pharuvnen etikane thaj legalno pučipena. Von arakhen pes pes ande justicijaki krisaripa, vakerdino sar kris, tradicionalno institucija savi si majagoruno autoriteto ande komuniteta numa, savi so naj formalno tell e themeski legalno krisas. O proceson naj regulirimo hramome etikasar numa, fundirnela pes upral e tradicije, angleder kerdine krisariba thaj etikakere norme. E krisakere decizije si obligatorne thaj olengeri bipakhiv, šaj te rezultirine kodoesar so šaj te čhuden pes e krisarde avrija katar e romani komuniteta – o majphareder krisariba ande romano tradicionalno čalipe. O krisaribe šaj te džal kotar pokimo lovenkar, kompenczacija vaš e manusa, sa dži pe palcipe romene komunitetatar.

Pe adadživesipe, o romano tradicionalno hakaj/čalipe/pravo džal pala e legalno zakonura so, varekana anela dži pe kolizija. E thema, na prendžaren i krisas sar oficijalno krisariba numa, but Roma, vi duderer dena pakhiv pe romene krisakci decija, buteder sar so kodo keren vaš e themeskere institucije.

